

A finn könyvtárak bűvöletében

A finn könyvtárak e törvény szellemében dolgoznak, így szolgáltatási palettájuk igen sokszínű. A megszokott alapszolgáltatások mellett kiemelt feladatuknak a digitális írástudás közvetítését, az ehhez szükséges készségek átadását tekintik.

A meglátogatott könyvtárak a főváros agglomerációjában konzorciumi keretek közt működő Helmet (Helsinki Metropolitan Libraries), 78 társult tagot számláló könyvtári hálózatba tartoznak. A hálózat a főváros mellett Espoo, Vantaa és Kauniainen közkönyvtárainak a munkáját koordinálja. Teljes dokumentumállománya 3 200 000 egység, ez 1,2 millió lakos könyvtári ellátását szolgálja.

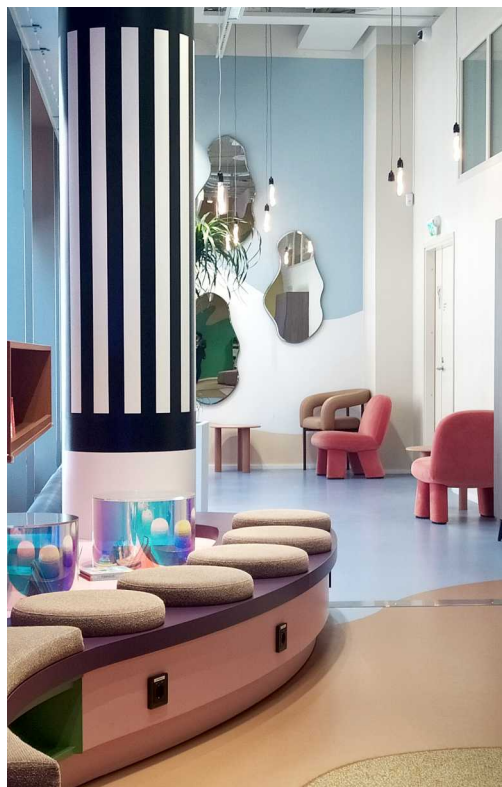
A legelső úti célunk a zajos belvárosban található **Rikhardinkatu könyvtár** volt. Ez Helsinki legrégebbi közkönyvtára, 1986-ig a főváros központi könyvtára is volt. Az 1882-ben, neoreneszánsz stílusban megnyílt könyvtárépület az első, amely az északi államok területén közkönyvtári célokra készült.

A könyvtár speciális gyűjtőköre a művészetek, különlegessége többek között a kölcsönözhető grafikai gyűjtemény. Nagy figyelmet szentelnek a helytörténeti vonatkozású irodalom gyűjtésének is. Nyáron az épület udvara életre kel, kulturális programokat szerveznek. Több civilszervezet, tudományos és művészeti egyesület talált otthonra a könyvtárban.

Helsinki legújabb közkönyvtára, a **Kalastammi könyvtár** 2024 januárjában nyílt meg a város gyorsan fejlődő kikötőnegyedében, egy bevásárlóközpontban. A könyvtár belső tereit a helyi színhelyű Rune & Berg Design iroda tervezte. Elsődleges céljuk az volt, hogy könnyen elérhető, vonzó könyvtári környezetet teremtsenek az alapvetően kereskedelmi célú épülettömbben. A könyvtár tervezésébe a környék lakóit is bevonták. A gyerekek izlésvilága is tükröződik a könyvtár igen színes tereiben, így pl. a kanapék a gyerekek gyurmamoddellei alapján nyerték el végső formájukat. A könyvtár nyitott, jól átlátható, tágasságot sugároz. Gyűjteménye nagyrészt gyermekirodalom, az viszont igen sok nyelven. A csoportos foglalkozások céljára kialakított tér játékos, vidám berendezése aktivitásra sarkall. A gyerekek itt önállóan (is) kölcsönözhetnek. Kiemelt célközönségük az óvodáskorú gyerekek, velük külön szakember foglalkozik. A könyvtár a legtöbb könyvtárhoz hasonlóan állatbarát.

„A finn könyvtárak kiemelkedő helyet foglalnak el az ország kulturális életében, a közösségi élet alapvető színterei, társadalmi szerepvállalásuk példaértékű”

Egy magánút keretében 2024 májusában Helsinkiben jártunk, hogy közvetlen tapasztalatokat gyűjtsünk a világszerte elismert finn közkönyvtárak működéséről. A közkönyvtárak tevékenységét Finnországban az Oktatási és Kulturális Minisztérium által kiadott *Közkönyvtári Törvény* szabályozza. A törvény az állampolgárok számára ingyenes és egyenlő hozzáférést kínál a tudáshoz és a kulturális javakhoz, biztosítva az esélyegyenlőséget és az élethosszig tartó tanulást. Kiemelt szerepet szán a közkönyvtáraknak az olvasáskultúra és az íráskészségek fejlesztésében is. A törvény a könyvtárak fontos céljaként jelöli meg az állampolgárok aktív polgári létre való felkészítését is (*ld. Ragnar Audunson tanulmányát*).

A késő art nouveau stílusban 1912-ben közkönyvtári célokra épült, klasszicista hatásokat is felmutató **Kallio-i könyvtár** megnyitása jelentős esemény volt a főváros munkásnegyedében. Ez a negyedik legrégebbi könyvtári épület Finnországban. Lenyűgöző homlokzatával, egyedi, tágas belső tereivel különleges atmoszféra fogadja az ide betérőt. Az épületbe belépve a rotundába jutunk, aminek egyedi hangzás- és látványvilágában rendszeresen életre kel a művészet, az irodalom.

A könyvtárban játékszoba és foglalkoztatótér, meseszoba és egyedi kialakítású zenei részleg is helyet kapott. Az olvasást és az információszerzést kényelmes tanulóhelyek biztosítják, mind az egyéni, mind a csoportos munkára található megoldás, melyet leginkább a bútorok és a többfunkciós térelválasztó elemek mobilitásával érnek el. Kültéri játékokat, szerszámokat, fűrot, nedvességmérőt stb. is lehet kölcsönözni otthoni használatra. Csakúgy, mint általában a többi könyvtárban, tablet itt is kölcsönözhető. Látványosak és praktikusak a krétával, kézírással polvégekre felerősülő, folyamatosan frissülő olvasmányajánlók. A könyvtár állománya több mint 100 000 könyvtári egység, ennek 80%-a a könyv. Az épület történelmi jellege és a korszerű szolgáltatások egyedülálló kombinációja páratlan élményt nyújt: egyszerre tapasztalhatod meg a megszolgált múlt, a reményteli jövő találkozását a jelen aktivitásában.

Suomenlinna, az „Erőd-sziget”, a főváros népszerű turisztikai látványossága, a világörökség része, a piactértől negyedórás hajóúttal érhető el. Az erőd egyidőben börtönként is működő részében alakították ki a kicsiny, de annál izgalmasabb világot rejtő, enteriőrjében a környező tenger és a kikötő motívumait ötvöző **Suomenlinna-i könyvtárat**. Nyitvatartása igazodik a sziget kisszámú lakosának életformájához: reggel 6 és este 21 óra között áll az olvasók rendelkezésére, viszont könyvtári személyzet hétköznaponként napi hat órában biztosított. A dokumentumállomány kicsi, de van e-book-kölcsönzés, fénymásolás, szkennelés, s például a helyi sajátosságokhoz igazodva a szemétszedéshez is biztosítanak kölcsönözhető eszközöket. A könyvtárban gyakran mutatkoznak be a helyi alkotóművészek. Az idősök képzésére és lelki egészségük, jóllétük támogatására is nagy hangsúlyt fektetnek, e célból rendszeresen szerveznek közösségi programokat is. Az ott lakók a sziget „nappalijaként” tekintenek rá.

Az egyik legismertebb finn könyvtár, az **Oodi** Helsinki szívében található. Tervezésekor a város lakosságának véleményét, ötleteit is kikérték: egy kampány során 2300 ötletet gyűjtöttek be a főváros központi könyvtárával szemben támasztott igényekkel kapcsolatban. A könyvtár nevét (melynek jelentése óda) is közönség-szavazással döntötték el. Az Oodi nemcsak építészeti remekmű, hanem a könyvtári szolgáltatások új generációját is felvonultató „fogalom” ma már. Épületét az ALA Architects finn építésziroda tervezte, és 2018 decemberében nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt, mintegy ajándékká kapta a főváros lakossága a finn függet-

„A látott intézmények kiemelkedően magas színvonalú és szerteágazó szolgáltatásai teljes mértékben igazodnak a helyi igényekhez, az egyenlő hozzáférés valóban minden réteg számára széleskörűen biztosított”

lenség centenáriumi ünnepségsorozatának részeként. Az épület lenyűgöző dizájnya a modernitást és a funkcionalitást ötvözi. Az üveg és a fa kombinációja, valamint a hullámzó homlokzat kiemeli a könyvtár egyediségét s a finnek elkötelezettségét a természeti és kulturális értékek megőrzése iránt.

Az első szint ad otthont a közösségi tereknek: kávézónának, a rendezvényteremnek, a főként fiatalokat célzó játéktérnek, egyéb infopontoknak. A második szinten található a kreatív műhelyek, a zenei stúdiók, a 3D nyomtatók, varrógépek, csoportszobák. Ez a szint a közösségi alkotás és tanulás tere. A harmadik szint a hagyományos könyvtári funkciókat látja el: itt vannak olvasótermek, könyvespolcok, a különböző korú gyerekek számára kialakított egyedi terek. Az üvegtető alatt elhelyezkedő olvasóterem egész nap természetes fényben fürdik, ami nyugodt és inspiráló környezetet teremt az olvasáshoz és a tanuláshoz. Az olvasók által előjegyzett könyveket szintén itt lehet átvenni, itt találhatóak tájékoztatópontok, és itt dolgoznak több dokkolópont érintésével a könyvtárban szolgálatot teljesítő robotok, amelyek előre megtervezett útvonalukon szállítják a könyvekkel teli ládákat.

A könyvtár százezer kötetes könyvgyűjteménye mellett bővelkedik a kölcsönözhető játékokban is, de DVD és hangoskönyv, kotta, játékprogramok egész sora is kölcsönözhető. Az Oodi gyűjteménye 17 különböző nyelven kínál könyvet, minden

korosztálynak. Ezen a szinten több fa és dísznövény biztosítja a természetes közegget, a hatalmas üvegfelület a könyvtár természetes megvilágítását szolgálja, egyben egy végtelen hullámzó, nyitott tér érzetét kelti, ahol az egyén egyidejűleg élheti át a valamihez való tartozás és az egyediség élményét. Ezt segíti a nyitott terasz, melyre lépve a látogató a finn Parlamenttel találja szemben magát. Lenyűgöző dizájnja, a sokféle tevékenység és a nyílt közösségi szerepvállalás mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az Oodi Helsinki egyik legfontosabb és leglátogatottabb kulturális és társadalmi központjává vált a megnyitása óta eltelt öt év alatt, 2023-ban közel 2,5 millió látogatója volt. Az IFLA 2019-ben az Év Könyvtárává választotta. Az Oodi példaértékű intézmény, amely jól tükrözi Finnország elkötelezettségét a kultúra, az oktatás és az innováció iránt.

A finn könyvtárak kiemelkedő helyet foglalnak el az ország kulturális életében, a közösségi élet alapvető színterei, társadalmi szerepvállalásuk példaértékű. Több ponton tapasztaltunk meglepő eltérést. A magyar könyvtárakkal ellentétben, jelenlegi gyakorlatukhoz képest például szárnyalnak a zenei gyűjtemények, s még az itthon felfelé kúszó forgalmi adatokhoz mérten is rendkívül nagy a látogatottság. Csakúgy mint nálunk, a könyvkölcsönzés továbbra is igen népszerű, viszont épp

most a hálózatban négy „kihívás” zajlik párhuzamosan: egy az olvasásfejlesztést, egy-egy a film- és zenei kultúrát célozza meg, egy pedig az igényes játéktevékenységet szolgálja. Üdítő volt látni, ahogy a lakosok a legnagyobb természetességgel vetik bele magukat a legkülönbébb alkotótevékenységekbe, mindig dolgozott valaki a 3D-nyomtatóknál, a zenei stúdiókban vagy épp a varrógépeknél. A látott intézmények kiemelkedően magas színvonalú és szerteágazó szolgáltatásai teljes mér-

tékben igazodnak a helyi igényekhez, az egyenlő hozzáférés valóban minden réteg számára széleskörűen biztosított. Az egyenlőség a finn politikai kultúra alapelve, így egyáltalán nem volt meglepő, hogy koedukált mosdókkal, szívárványpolcokkal s mindenütt többnyelvű feliratokkal találkoztunk. Utazásunk célját elérte: tanultunk, inspirálódtunk, s megbecsült könyvtárosnak éreztük magunkat Helsinkiben.

Sóron Ildikó – Szabó Andrea

